

VITA IN CURRICULUM VITAE

Рајко Лукач, *Curriculum vitae*, Агора, Нови Сад – Зрењанин 2023

Роман Рајка Лукача *Curriculum vitae* пружа читаоцу све оно што и самим насловом обећава, али и много више од тога. Радна биографија, животопис, ток живота, па напослетку и живот сам, јесте све оно са чим ће се читалац сусрести на страницама овог романа.

Сам роман структурно је подељен на две целине – „атачменте” и дневничке записе. Улогу приповедача у овом роману Рајко Лукач додељује пензионисаном конзулу и службенику државне безбедности – Радомиру Раћи Буразору. На наговор својих синова он почиње да пише о свом животу, школовању, одрастању и сазревању, свом радном веку и све то, синовима расутим по кугли земаљској, шаље мејлом у облику „атачмента”. Дневнички записи и графички су одвојени од „атачмената”. Имитирајући писана слова, ти записи штампани су италиком, и они временом настанка припадају садашњости приповедача, док „атачменти” припадају његовој прошлости. И док су „атачменти” намањени приповедачевим синовима, ти дневнички записи, чини се, нису намењени никоме до Радомиру самом. На тај начин, као основна разлика између ове две целине романа успоставља се приповедачева свест о читаоцу. Ако пођемо од тога да буђење свести о читаоцу значи почетак креативног и стваралачког процеса, а такав процес неминовно у себе укључује брижљиво осмишљавање онога што ће се написати или неће, јасно је зашто су дневнички записи којима је овај роман проткан у том смислу интимнији, а сам приповедач у њима огољенији. У тим записима разоткривају се Радомирова премишљања о животу и писању, а описани су понеки текући догађаји и сусрети који су обележили његове пензионерске дане.

Значај тих дневничких записа, иако они чине много мањи део овог романа, огледа се у аутопоетичким исказима који из њих провејавају. На тај начин они помажу читаоцу романа да се кроз Радомирове записе и сећања лакше крећу, да боље разумеју његове намере и потребу за писањем и присећањем.

За тренутак ћемо се вратити корак уназад. Већ смо напоменули да је улога приповедача у роману *Curriculum vitae* додељена Радомиру Буразору. Интересантно је и вредно помена да он у овом роману није само приповедач већ и писац, а о томе најбоље сведочи Радомиров однос према његовим читаоцима, грађи на којој ради и посвећеност том стваралачком чину на који су га његови синови подстакли. Ако је у роману *Curriculum vitae* Радомир отац и писац, онда су Влада, Бане и Веља његови синови и читаоци. Њих тројица су преузели улогу оног имагинарног читаоца чије присуство покреће креативни поступак писца. Они, јасно је, Радомиру нису имагинарни, а и њихова покретачка улога у настанку Радомирове аутобиографије је у тој мери дословна што га управо они својим експлицитним захтевом, у маниру „сједи и пиши” – на то писање и подстичу. Они, као и свака читалачка публика, пред свог оца и писца стављају одређене захтеве. Синови, као читаоци, од оца захтају да буде искрен и аутентичан и да његово „приповједање остане природно, органско, без паметовања”. Подсетивши Радомира да је „филм живот из кога су избрисани досадни дијелови”, синови га упозоравају на замке тривијалности. И сам Радомир осећа потребу да оно што пише буде „занимљиво онима којима је намењено”.

Наравно, Радомирове успомене и догдовштине свакако би биле интересантне његовим синовима, али шта би било оно што би у његовом приповедању било занимљиво онима који то нису? У крајњој инстанци – шта би у роману *Curriculum vitae* било занимљиво читаоцима Рајка Лукача? Чини се да је то у овом случају живот сам.

Живот, као тематско-мотивско жариште овог романа, Рајко Лукач најавио је већ и самим насловом романа. На живот, животност и истинитост он свог читаоца наводи и пажљиво одабраним цитатима Ралфа Емерсона, Милана Кашанина, Иве Андрића и Бранка Ћопића, којима отвара овај роман. То усмеравање на живот наставља се и формом романа. Жанровским поигравањем и испреплитањем аутобиографским и дневничких записа Рајко Лукач несумњиво ће код свог читаоца изазвати утисак уверљивости. Живот који се разоткрива пред Лукачевим читаоцем није нечији туђ препричани живот, већ живот проживљен и протумачен из првог лица.

Тој уверљивости доприноси и сам језик дела. Језик романа *Curriculum vitae* лишен је сваке претенциозности и патетике, у коју би врло лако могао упасти писац који пред себе стави тако тежак задатак као што је одгонетање живота. Језик који је Рајко Лукач доделио свом приповедачу јасан је и готово хируршки прецизан. Таквим језиком, врло често и не именујући их, Рајко Лукач пише о најинтимнијим осећањима свог приповедача. Описивањем низа чулних утисака, Радомирових мисли и задирање у најскривеније кутке његове душе, прецизно и тачно, довољни су да код читаоца изазову све оне емоције и стања која описује,

а која и не именује баш сваки пут. Тако описан и исприповедан живот Радомира Буразора читаоцу постаје још ближи и истинитији. Уколико живот као феномен сагледамо као чудо природе, које врло често уметности, филозофији, па и науци даје више питања него одговора, ако га сагледамо у свој његовој грандиозној неухватљивости, јасно је да у роману *Curriculum vitae* можемо уочити контраст између језика романа и његове теме. То је само први у низу контраста. У сагледавању читавог романа, контраст се наслућује као његова централна стилска фигура.

Рајко Лукач кроз Радомира Буразора приповеда причу о животу свом сатканом од низа противречности, супротности и расцепљености. У роману *Curriculum vitae* руку подруку иду радост и туга, патња и утеха, живот и смрт, понос и стид. Попут мозаика, послогане једна уз другу, велике радости и велике туге ненаметљиво и суптилно уверавају читаоца романа *Curriculum vitae* да је живот који се пред њим разоткрива сасвим истинит и могућ. Ни Радомиров посао, иако је за то простор несумњиво постојао, није мистификован. Као службеник државне безбедности, Радомир је био учесник талачке кризе, учествовао је у акцијама праћења и прислушкивања, био је сведок а неретко и учесник надигравања тајних служби и амбасада различитих држава. Међутим, он није неустрашиви обавештајца некоег трилер-романа, баш као што то није ни роман чији је он главни лик. Уз велике пословне успехе и добро обављене задатке, описана су и сва његова презнојавања и нервозе, страхови и несигурности, из којих ће се у неком тренутку развити и агорафобија. Управо су ти процепи у лику обавештајца оно што ће читаоца романа *Curriculum vitae* још једном уверити да је лик који се разоткрива пред њима заиста само човек, а његов живот, уз све необичности, и даље – живот. Рајко Лукач у овом роману не само што није мистификовао лик обавештајца већ га је напослетку и сасвим демистификовао, а то је у ери акционих јунака који су „најбољи од најбољих” заиста право освежење.

Посебно је занимљиво да су и време и животи описани у „атачментима” и дневничким записима у извесном контрасту. Живот „атачмента” је живот заустављен у сећању, док је живот дневничких записа живот садашњег тренутка, онај живот који неумитно и неумољиво тече даље. Између та два времена, та два живота, у почетку нема много додирних тачака. Кроз роман они се дотичу, али се не спајају. Та два живота сусрећу се тек на самом крају романа, баш као што се сусрећу и четрнаесто-годишњи Рађо и седамдесетогодишњи Радомир. У том сусрету прошлости и садашњости долази до отрежњења и тихог, једноставног помирења са једном од оних универзалних истина „да је лијепо оживјети прошлост, у сну или на папиру, али је не можемо поновити у животу”. У овом роману, баш као и у претходнима делима Рајка Лукача, култура сећања и њено неговање успостављају се као изузетно важни, јер, напослетку, не смемо заборавити, „ко умије да се сјећа, у исто вријеме живи два живота”.

На самом крају, овај роман, као и свака прича, а на послетку и сваки живот, улива се „у море тишине”, но док се не улије, живот је, подсећа нас аутор романа, сила, неухватљива и незаустављива, која непрестано тече „без плана и реда извирући и понирући”. Рајко Лукач на крају романа свог читаоца суочава са коначношћу и бесконачношћу живота, са једним трајањем и једним престајањем. Суочивши се са животом различитим у свој својој контрадикторности, читалац романа *Curriculum vitae* ће након прочитане и последње странице овог романа са собом понети и једно необично, готово оксиморонско, измешано и расцепљено осећање радости и туге.

Прича о Радомиру Буразору јесте прича о индивидуалној судбини, о једном човеку у одређеном временском, историјском и политичком тренутку. Ипак, чини се да је романом *Curriculum vitae* аутор покуцао на врата универзалности. Приповедајући причу о Радомиру он је вешто и прикривено приповедао о свему ономе што је живот сам, што је заједничко и људско. Да ли је ту универзалност досегао, показаће време. Но, оно што сигурно знамо јесте да ако је намера Рајка Лукача била да њему и његовом приповедачу Радомиру Буразору поверујемо, онда је у томе несумњиво успео.

Мрп Наташа Д. КАТИЋ
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српску књижевност
Докторске студије
natasa_katic@yahoo.com

СРПСКА КЊИЖЕВНА АНГЕЛОЛОГИЈА

Анђели у књижевности, зборник радова, ур. Милан Гровић, Филозофски факултет – Издаваштво „Битије”, Нови Сад 2023

Зборник радова *Анђели у књижевности*, публикација Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду и Издаваштва „Битије”, садржи научне радове који су представљени на Међународном научном скупу „Анђели у књижевности” одржаном 1. јуна 2023. године у организацији Одсека за српску књижевност и Издаваштва „Битије” на Филозофском факултету у Новом Саду. У уводној ријечи уредника др Милана Б. Гровића, научног сарадника на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, истакнуто је да су зборник и скуп саставни дио ширег научноистраживачког пројекта који обухвата три научна скупа и три зборника радова: *Савремено српско јесеништво и ново средњовековље*: